

Zbirka odločb sodne prakse

SKLEPNI PREDLOGI GENERALNEGA PRAVOBRANILCA
M. CAMPOSA SANCHEZ-BORDONE,
predstavljeni 2. aprila 2020¹

Zadeva C-343/19

**Verein für Konsumenteninformation
proti
Volkswagen AG**

(Predlog za sprejetje predhodne odločbe, ki ga je vložilo Landesgericht Klagenfurt (deželno sodišče v Celovcu, Avstrija))

„Predhodno odločanje – Uredba (EU) št. 1215/2012 – Sodna pristojnost v zadevah v zvezi z delikti ali kvazidelikti – Kraj škodnega dogodka – Manipulacija z vrednostmi emisij izpušnih plinov pri avtomobilskih motorjih“

1. Leta 1976 se je Sodišče prvič soočilo z vprašanjem, na katero zakonodajalec v členu 5(3) Bruseljske konvencije ni odgovoril.² Da bi določilo sodno pristojnost, je moralo odločiti, ali je bil „kraj, kjer je prišlo do škodnega dogodka“, tisti kraj, kjer je ta škoda nastala, ali pa tisti, kjer se je zgodil dogodek, ki je škodo povzročil.³
2. Sodišče je, da bi podalo koristno razlago v zvezi s sistemom razdelitve mednarodne sodne pristojnosti med državami članicami, ohranilo možnost, da se uporabita obe navezni okoliščini. Rešitev (ki je bila najrazumnejša za tisto zadevo) se je spremenila v paradigmo. Na čisto teoretični ravni je smiselna glede na to, da so za kakršno koli nepogodbeno odškodninsko odgovornost potrebni dogodek, škoda in vzročna zveza med njima.
3. V praksi rešitev ni tako jasna, razen v enostavnih primerih, kot je bil tisti, o katerem je bilo odločeno s sodbo Bier. Zlasti ni enostavna, kadar škoda po svoji naravi nima materialnega izraza: tako je s škodami, ki ne posegajo v telesno celovitost določene osebe ali stvar, temveč na splošno v premoženje.
4. Sodišče, ki je obravnavalo to vprašanje ob različnih priložnostih in z več zornih kotov,⁴ ima zdaj priložnost, da oblikuje sodno prakso glede člena 7, točka 2, Uredbe (EU) št. 1215/2012.⁵

¹ Jezik izvirnika: španščina.

² Bruseljska konvencija iz leta 1968 o sodni pristojnosti ter izvrševanju sodb v civilnih in gospodarskih zadevah (UL 1972, L 299, str. 32).

³ Sodba z dne 30. novembra 1976, Bier (21/76, EU:C:1976:166; v nadaljevanju: sodba Bier).

⁴ Med drugim v sodbah z dne 11. januarja 1990, Dumez France in Tracoba (C-220/88, EU:C:1990:8; v nadaljevanju: sodba Dumez); z dne 19. septembra 1995, Marinari (C-364/93, EU:C:1995:289; v nadaljevanju: sodba Marinari); z dne 10. junija 2004, Kronhofer (C-168/02, EU:C:2004:364; v nadaljevanju: sodba Kronhofer). Nedavno pa v sodbah z dne 21. maja 2015, CDC Hydrogen Peroxide (C-352/13, EU:C:2015:335; v nadaljevanju: sodba CDC); z dne 28. januarja 2015, Kolassa (C-375/13, EU:C:2015:37; v nadaljevanju: sodba Kolassa); z dne 16. junija 2016, Universal Music International Holding (C-12/15, EU:C:2016:449; v nadaljevanju: sodba Universal), in z dne 12. septembra 2018, Löber (C-304/17, EU: C:2018:701; v nadaljevanju: sodba Löber).

⁵ Uredba Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. decembra 2012 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah (UL 2012, L 351, str. 1; v nadaljevanju: Uredba).

I. Pravni okvir. Uredba št. 1215/2012

5. V uvodni izjavi 16 je navedeno:

„Poleg stalnega prebivališča toženca bi morala obstajati tudi alternativna podlaga pristojnosti, ki temelji na tesni povezavi med sodiščem in sporom, ali ki pripomore k pravilnemu delovanju pravosodja. Obstoj tesne povezave bi moral zagotoviti pravno varnost in preprečiti možnost, da bi bil toženec tožen pred sodiščem države članice, katerega pristojnosti razumno ni bilo mogoče predvideti. To je pomembno zlasti v sporih v zvezi z nepogodbenimi obveznostmi, ki izvirajo iz kršitev zasebnosti in osebnostnih pravic, vključno z obrekovanjem.“

6. Poglavje II, naslovljeno „Pristojnost“, vsebuje oddelka, naslovljena „Splošne določbe“ (členi 4, 5 in 6) in „Posebna pristojnost“ (členi 7, 8 in 9).

7. Člen 4 določa:

„1. Ob upoštevanju določb te uredbe so osebe s stalnim prebivališčem v državi članici ne glede na njihovo državljanstvo tožene pred sodišči te države članice.

[...]“

8. Člen 7 določa:

„Oseba s stalnim prebivališčem v državi članici je lahko tožena v drugi državi članici:

[...]

2. v zadevah v zvezi z delikti ali kvazidelikti pred sodišči v kraju, kjer je prišlo ali lahko pride do škodnega dogodka;

[...]“.

II. Spor o glavni stvari in vprašanje za predhodno odločanje

9. Verein für Konsumenteninformation (v nadaljevanju: VKI) je združenje potrošnikov s sedežem v Avstriji. Njegova dejavnost je med drugim uveljavljanje zahtevkov zaradi varstva pravic potrošnikov, ki mu jih ti odstopijo s tem namenom.

10. VKI je 6. septembra 2018 pri predložitvenem sodišču tožilo družbo Volkswagen AG, družbo nemškega prava s sedežem v Nemčiji, kjer izdeluje motorna vozila.

11. VKI v svoji tožbi uveljavlja odškodninske zahtevke, ki jih je nanj preneslo 574 kupcev vozil. Poleg tega predlaga, naj se ugotovi odgovornost družbe Volkswagen v zvezi z bodočo škodo, katere višine še ni mogoče določiti. Oba zahtevka sta vezana na to, da je bila v vsa kupljena vozila vstavljena odklopna naprava (zmanipulirana programska oprema), ki je na preskusni napravi prikrla resnične izpuste izpušnih plinov, ki so bili v nasprotju s predpisi prava Unije.⁶

⁶ Po navedbah VKI je bila v motorje vgrajena odklopna naprava, ki ni bila dovoljena v skladu z Uredbo (ES) št. 715/2007 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. junija 2007 o homologaciji motornih vozil glede na emisije iz lahkih potniških in gospodarskih vozil (Euro 5 in Euro 6) in o dostopu do informacij o popravilu in vzdrževanju vozil (UL 2007, L 171, str. 1) in zaradi katere so se na preskusni napravi prikazovali izpusti „čistih izpušnih plinov“, torej izpušni plini, ki so ustrezali predpisanim mejnim vrednostim. Nasprotno pa je bila pri dejanskem obratovanju vozil na cesti količina onesnaževala štirikrat višja od navedenih mejnih vrednosti.

12. VKI trdi, da so vsi potrošniki, ki so ji odstopili svoje pravice, v Avstriji bodisi od trgovcev z vozili bodisi od zasebnih prodajalcev kupili vozila, ki so bila opremljena z motorjem, ki ga je proizvedla družba Volkswagen. Ti nakupi so bili opravljeni, preden so bile manipulacije proizvajalca z izpušnimi plini javno razkrite, in sicer 18. septembra 2015.

13. Po mnenju VKI je škoda lastnikov vozil v tem, da vozil, če bi vedeli za zatrjevano manipulacijo, sploh ne bi kupili oziroma bi jih kupili po nižji ceni. Razlika med ceno zmanipuliranega vozila in dejansko plačano ceno pomeni škodo zaradi zaupanja, ki jo je treba povrniti. VKI podredno navaja, da imajo zmanipulirana vozila na trgu novih vozil in na trgu rabljenih vozil v primerjavi z vozili brez take opreme bistveno nižjo vrednost.

14. VKI prav tako navaja, da se je lastnikom vozil zaradi povečane porabe goriva, slabših zmogljivosti teh vozil ali motorja oziroma večje obrabe škoda še povečala. Poleg tega je mogoče predvideti še večji padec tržne vrednosti zadevnih vozil, saj obstaja tveganje, da bo prišlo še do drugih negativnih posledic, kot je prepoved vožnje ali odvzem potrdila o registraciji vozila. Ob vložitvi tožbe določenega dela te škode še ni bilo mogoče dokončno določiti oziroma še ni nastala, zaradi česar je zahtevek VKI v tem pogledu samo ugotovitven.

15. Z vidika mednarodne sodne pristojnosti sodišča, pri katerem je bila vložena tožba, se VKI sklicuje na člen 7, točka 2, Uredbe.

16. Družba Volkswagen predlaga zavrnitev tožbe VKI in preroka mednarodno pristojnost predložitvenega sodišča.

17. V teh okoliščinah Landesgericht Klagenfurt (deželno sodišče, v Celovcu, Avstrija) postavlja naslednje vprašanje za predhodno odločanje:

„Ali je treba člen 7, točka 2, Uredbe (EU) št. 1215/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. decembra 2012 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah razlagati tako, da se v okoliščinah, kakršne so v postopku v glavni stvari, za ‚kraj, kjer je prišlo do škodnega dogodka‘, lahko šteje kraj v državi članici, kjer je prišlo do škode, če je ta škoda izključno finančna izguba kot neposredna posledica nedovoljenega ravnanja, storjenega v drugi državi članici?“

III. Analiza

A. Uvod

18. Člen 7, točka 2, Uredbe, ki tožeči stranki ponuja alternativno podlago pristojnosti na splošno (to je alternativo pristojnosti po stalnem prebivališču tožene stranke v državi članici, določeni v členu 4(1)), je bil za razlagalca vedno izziv.⁷

⁷ Tako v tej uredbi kot v Konvenciji iz leta 1968 in njeni naslednici, Uredbi Sveta (ES) št. 44/2001 z dne 22. decembra 2000 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 19, zvezek 4, str. 42). V zvezi z razmerjem med temi instrumenti uvodna izjava 34 Uredbe opozarja na to, da je nujna kontinuiteta v razlagi, zaradi česar je na splošno mogoče sodno prakso Sodišča v zvezi s členom 5(3) Konvencije iz leta 1968 in Uredbe št. 44/2001 prenesti na člen 7, točka 2, navedene uredbe.

19. Zaradi velikega števila in raznolikosti položajev, ki lahko pripeljejo do tožbe „v zadevah v zvezi z delikti ali kvazidelikti“, se je Sodišče moralo spoprijeti z razlago določbe v zelo različnih okvirih in sčasoma tudi v takih, ki so se razlikovali od tistih, ki so si jih predstavljali ob sprejetju uredbe.⁸ To določbo je bilo treba prilagoditi in obogatiti zaradi vprašanj za predhodno odločanje, ki so jih predložile države članice.⁹

20. Obstajajo pa številne nespremenljive smernice za razlago določbe: osrednja vloga glavnih načel, to je načelo predvidljivosti pravil (za stranke) in načelo bližine med pristojnim sodiščem in sporom; skrb, da se ohrani uporabnost posebnega pravila v okviru sistema razmejitve pristojnosti, ne da bi to dopuščalo široko razlago;¹⁰ in nevtralnost tega pravila v razmerju do strank. Vsekakor pa je razlaga avtonomna, neodvisna tako od opredelitve „dogodka“ in „škode“ v nacionalnih pravnih redih kot tudi od materialnopravne ureditve, ki velja za civilnopravno odgovornost.¹¹

21. Člen 7, točka 2, Uredbe predpostavlja še posebej tesno povezavo med sodiščem in sporom. Ta povezava zagotavlja pravno varnost in preprečuje, da bi bil toženec tožen pred sodiščem države članice, katerega pristojnosti razumno ni bilo mogoče predvideti. Poleg tega olajša učinkovito izvajanje sodne oblasti in to, da postopek poteka v skladu z načelom procesne ekonomije.¹²

22. Kadar so škodni dogodek in njegove posledice v različnih državah članicah, se merilo sodne pristojnosti razdvoji, če se domneva, da imata na področju nepogodbene odškodninske odgovornosti oba kraja pomembno povezavo s sporom. V teh okoliščinah lahko tožeča stranka ob vložitvi svoje tožbe izbira med dvema pristojnima sodiščema.

23. Merilo, ki ga vsebuje člen 7, točka 2, Uredbe, tako ohrani svoj polni učinek, ki bi se izgubil, če bi se določba razlagala samo kot kraj dogodka, ki je povzročil škodo, ker se ta zadnji običajno ujema s stalnim prebivališčem tožene stranke.¹³ Dvojnost pristojnih sodišč se nikakor ni opustila.¹⁴

24. Člen 7, točka 2, Uredbe ni bil zamišljen v smislu pristojnosti za varstvo tožeče stranke. Čeprav bi ga bilo mogoče s sistematičnega vidika razumeti kot kompenzacijo za pravilo *actor sequitor rei*,¹⁵ ne pomeni, da ga mora sistem uporabiti v korist sodišč države, v kateri ima oškodovanec stalno prebivališče (*forum actoris*).¹⁶ To je bilo sprejeto samo takrat, kadar (in ker) je bil kraj stalnega prebivališča oškodovanca tudi kraj nastanka škode.¹⁷

8 Jenardovo poročilo o Konvenciji z dne 27. septembra 1968 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah (UL 1979, C 59, str. 1) pojasnjuje (str. 26), da so takrat za podlago vzeli prometne nesreče. Torej si ni bilo mogoče predstavljati virtualnega prostora kot okvira za storitev nedovoljenega ali kraja, kjer nastane škoda.

9 Edina sprememba besedila od sprejetja predpisa je bila izrecna vključitev sklicevanja na kraj, kjer „lahko pride do“ škodnega dogodka, s čimer se je razjasnil namen besedila, da se uporabi za preventivne ukrepe.

10 Sodba z dne 5. junija 2014 Coty Germany (C-360/12, EU:C:2014:1318, točka 45; v nadaljevanju: sodba Coty Germany), in sodba Universal (točka 25). Razlaga ne sme biti omejujoča, ampak ozka.

11 Tako že v sodbi Marinari (točka 19); nato, med drugim, v sodbi z dne 27. oktobra 1998, Réunion européenne in drugi (C-51/97, EU:C:1998:509, točka 15), in sodbi Coty Germany (točka 43).

12 Sodba Bier (točki 11 in 17) ter sodbi z dne 22. januarja 2015, Hejduk (C-441/13, EU:C:2015:28, točka 19), in z dne 17. oktobra 2017, Bolagsupplysningen in Ilsjan (C-194/16, EU:C:2017:766, točka 26).

13 Sodba Bier (točki 20 in 23) in sodba z dne 16. julija 2009, Zuid-Chemie (C-189/08, EU:C:2009:475, točka 31; v nadaljevanju: sodba Zuid-Chemie).

14 Niti na področju čisto finančne škode. Glej opombo 28 spodaj.

15 Katerega primerek je v členu 4(1) Uredbe.

16 Sodbi z dne 25. oktobra 2012, Folien Fischer in Fofitec (C-133/11, EU:C:2012:664, točka 46), in z dne 16. januarja 2014, Kainz (C-45/13, EU:C:2014:7, točka 31).

17 Sodba Kolassa (točka 50). V točki 32 sodbe Löber se je za dodelitev pristojnosti avstrijskim sodiščem v „kraju škode“ stalno prebivališče imetnika bančnega računa (na katerem je nastala premoženjska škoda) v Avstriji priznalo kot dodatna potrditev take pristojnosti.

25. Sodišče je na podlagi teh dejavnikov, ki jih je združilo, razvilo smernice za razlago člena 7, točka 2, Uredbe v zvezi s „krajem nastanka škode“, včasih na splošno in včasih na posebnih področjih:

- Na splošno, in kolikor je tu pomembno, je izključilo neupoštevne kategorije škode: v smislu določbe je pomembna samo prvotna škoda, ne pa tista, ki je posledica prvotne škode;¹⁸ samo škoda, ki jo je utrpel neposredni oškodovanec, ne pa tista, ki jo drugi „posredno“ utрпи.¹⁹
- V zvezi z določenimi posebnimi področji (na primer, odgovornost za kršitev osebnostnih pravic na internetu) je sprejelo merilo središča glavnih interesov oškodovanca.²⁰ Tako je poskušalo poiskati ravnotežje v korist imetnika pravice, s čimer je kompenziralo globalnost interneta.²¹

26. Če je zatrjevana škoda čisto finančna, je Sodišče določilo nekatera merila, ki jih bom omenil spodaj.

B. Odgovor na vprašanje za predhodno odločanje

27. Za odgovor na vprašanje predložitvenega sodišča, ki je podobno vprašanju, ki je bilo povod za sodbo Universal, je treba za začetek razjasniti naravo zatrjevane škode: ali gre za prvotno škodo ali škodo, ki je posledica prvotne škode, ter ali je materialna ali izključno finančna škoda.²² Prav tako je treba ugotoviti, ali so subjekti, ki so svoje pravice odstopili VKI, kot upniki v okviru predlagane odškodnine, neposredni ali posredni oškodovanci.

28. Nato je treba glede na opredelitev škode določiti kraj, ki je upošteven z vidika pristojnosti.

29. Poleg tega predložitveno sodišče sprašuje, ali je treba popraviti rezultat, do katerega se pride na podlagi prejšnjega postopka, ob upoštevanju premislekov glede predvidljivosti in bližine. Menim, da je zdaj pomembno navesti, da bi pritrdilni odgovor pomenil bistveno spremembo do zdaj prevladujoče razlage in uporabe člena 7, točka 2, Uredbe.

30. Intervenientke so v svojih stališčih izrazile druge dvome glede razlage določbe, vendar ker jih ni v predložitveni odločbi, se o tem ne bom izrekel.²³

18 Sodba Marinari (točki 14 in 15). Dejansko je lahko škoda „posledica prvotne škode“ v dveh pomenih: (a) kot škoda, ki izvira iz druge predhodne škode (dogodek je povzročil škodo, ki je dejansko nastala na drugem kraju: sodba Marinari (točki 14 in 15); „dodatna škoda k nastali škodi, ki je nastala oškodovancu in jo je ta tudi utrpel“, kot je generalni pravobranilec P. Léger navedel v sklepnih predlogih v zadevi Kronhofer (C-168/02, EU:C:2004:24, točka 45); in (b) kot škoda, ki jo je posredno utrpel drug oškodovanec (sodba Dumez (točki 14 in 22)). V teh sklepnih predlogih uporabljam izraz v prvem pomenu.

19 Sodba Dumez (točki 14 in 22). Nazorni izraz „de rebote“ [posredno] se občasno pojavi v sodni praksi Sodišča zaradi razlikovanja med tistimi osebami, ki imajo pravico do odškodnine za škodo, ki so jo utrpeli osebno, in osebami, ki niso „neposredna žrtev“ ter ki so lahko „upravičen[e] do povračila škode, ki ji[m] je nastala ‚posredno‘, zaradi škode, ki jo je utrpela žrtev“. Tako v sodbi z dne 10. decembra 2015, Lazard (C-350/14, EU:C:2015:802, točka 27).

20 Sodba z dne 25. oktobra 2011, eDate Advertising in Martínez (C-509/09 in C-161/10, EU:C:2011:685; v nadaljevanju: sodba eDate).

21 Sodba eDate (točka 47).

22 Vprašanje je oblikovano tako, da avstrijsko sodišče glede tega vidika nima dvomov. Vendar pa je iz predložitvene odločbe očitno mogoče razbrati nasprotno.

23 Nanašajo se na kraj, kjer je nastal vzročni dogodek, in na možnost izbire med tem krajem in krajem nastanka škode, če tožeče stranke niso same oškodovanke, temveč združenje, ki je vstopilo v njihove pravice.

1. Narava škode: prvotna škoda ali škoda, ki je posledica prvotne škode, materialna ali premoženjska škoda. Neposredni ali posredni oškodovanci

31. Predložitveno sodišče omeji škodo zgolj na programsko opremo, ki – ker je vgrajena v vozilo – pomeni napako na vozilu. Opredeli jo kot prvotno škodo, saj je zmanjšanje premoženja kupcev zgolj škoda, ki je posledica prvotne škode.²⁴

32. Nanaša se tudi na to, kdo je utrpel škodo: potrošniki, ki jih zastopa VKI, ali vsi kupci vozil, začeni s prvimi trgovci in uvozniki. V tem drugem primeru subjekti, katerih pravice zastopa VKI in ki so zadnji v verigi, ne bi bili neposredni oškodovanci.

33. Pri preučevanju narave škode je primerno razlikovati vzročne dogodke od posledic (škode), ki jih sprožijo:

- Proizvodnja predmeta z napakami ali brez njih spada med prve. Tako je menilo Sodišče v sodbi Zuid-Chemie v zvezi z odgovornostjo za škodo, ki jo povzroči blago z napako.²⁵
- Škoda so negativne posledice dogodkov na področju pravno varovanih dobrin tožeče stranke.²⁶

34. Glede na to izhodišče bi bil v tej zadevi vzročni dogodek namestitev programske opreme, ki spremeni podatke o izpustu izpušnih plinov, med procesom proizvodnje vozila.

35. Škoda, ki izvira iz tega dogodka, je po mojem mnenju prvotna in premoženjska.

36. V običajnih okoliščinah (če ni nobene napake) bi nakup stvari k premoženju, katerega del postane, prispeval vrednost, ki bi bila enaka vsaj vrednosti stvari, ki odide iz premoženja (in ki jo v primeru kupoprodaje predstavlja cena, ki se plača za stvar).

37. Če je vrednost vozila nižja od plačane cene že ob nakupu, ker se to vozilo kupi z izvorno napako, plačana cena ne ustreza prejeti vrednosti. Razlika med plačano ceno in vrednostjo stvari, prejete kot protidajatev, ustvari premoženjsko škodo hkrati z nakupom vozila (ki pa se odkrije šele veliko pozneje).

38. Ali obstoj vozila kot *stvari* preprečuje, da bi se škoda opredelila kot premoženjska? Menim, da ne. Ko so prave lastnosti avtomobila postale javne, njegovi kupci niso odkrili, da imajo *manj* vozila ali *drugo* vozilo, ampak vozilo z manjšo vrednostjo: torej manjše premoženje. Vozilo kot fizična stvar *simbolizira* zmanjšanje premoženja in omogoča individualizirati izvor te škode. Vendar v tem primeru ne spremeni *nestvarnega* bistva škode, ki je bila z manipulacijo programske opreme povzročena kupcem.

²⁴ Dvomi avstrijskega sodišča se ne nanašajo na predlog za ugotovitev odgovornosti za bodočo škodo ali škodo, katere višine še ni mogoče določiti in ki jo VKI pripisuje posodobitvi programske opreme po datumu, ko se je zvedelo za prvotno manipulacijo motorjev. Ker se vprašanje za predhodno odločanje ne nanaša nanjo, je ne bom komentiral. Moram pa navesti, da bi bila pristojnost avstrijskih sodišč po kraju nastanka škode na podlagi člena 7, točka 2, Uredbe, vprašljiva iz več razlogov.

²⁵ Sodba Zuid-Chemie (točka 27): „kraj, v katerem je nastala škoda, [se] ne sme zamenjevati s krajem, v katerem se je zgodil dogodek, ki je povzročil škodo samemu proizvodu, ker je namreč ta kraj tisti kraj, v katerem je bilo storjeno dejanje“.

²⁶ V Nemčiji se je razvnela razprava glede tega, ali lahko lastniki vozil z manipuliranimi motorji na nepogodbeni podlagi uveljavljajo zahtevek proti proizvajalcu (torej o tem, ali so imetniki take pravno varovane dobrine ali ne). Tako je poudarjeno v sodbah različne narave: pritrdilno v sodbah Landgericht Stuttgart (deželno sodišče v Stuttgartu, Nemčija) z dne 17. januarja 2019 (23 O 180/18); Landgericht Frankfurt (deželno sodišče v Frankfurtu na Majni, Nemčija) z dne 29. aprila 2019 (2-07 O 350/18), in Oberlandesgericht Koblenz (višje deželno sodišče v Koblenzu, Nemčija) z dne 12. junija 2019 (Az.: 5 U 1318/18), v zvezi s katero trenutno teče pritožbeni postopek pred Bundesgerichtshof (zvezno vrhovno sodišče, Nemčija); zavrnilno v sodbi Landgericht Braunschweig (deželno sodišče v Braunschweigu, Nemčija) z dne 29. decembra 2016 (1 O 2084/15).

39. Ta premoženjska izguba je, naj ponovim, prvotna in ne posledica prvotne škode: izhaja neposredno iz vzročnega dogodka (manipulacija motorja), ne pa iz poznejše škode, ki jo je utrpela tožeča stranka in jo je povzročil isti dogodek.

40. V zvezi z lastnostjo oškodovancev menim, da so tisti, ki so kupili vozila (in so odstopili svoje pravice VKI, da jih ta zastopa v sodnem postopku), *neposredni* oškodovanci v smislu člena 7, točka 2, Uredbe. Škoda, ki jo zatrjujejo, ni posledica prejšnje škode, ki so jo drugi subjekti utrpeli pred njimi.

41. Do izgube vrednosti vozil namreč ni prišlo, dokler ni manipulacija motorjev postala javna. V nekaterih primerih so lahko tožeče stranke končni uporabniki, ki so prejeli vozilo od drugega predhodnega kupca: vendar ta ni doživel nobene izgube, saj je bila škoda, ki je bila v tistem trenutku prikrita, odkrita šele veliko pozneje in je prizadela takratnega lastnika. Iz tega razloga ni mogoče govoriti o učinku škode prvih kupcev na naslednje kupce.

2. Kraj, kjer je prišlo do škodnega dogodka

42. Nacionalno sodišče sprašuje samo o določitvi kraja nastanka škode, in ne kraja dogodka, ki je škodo povzročil. V predložitveni odločbi jasno izrazi, da je po njegovem mnenju do dogodka, ki je sprožil (vzročni dogodek) škodo, prišlo tam, kjer so se zmanipulirana vozila proizvajala, torej v Nemčiji.

43. Zato naj bi bila na splošno za proizvajalca vozil kot pravno osebo s sedežem v Nemčiji načeloma pristojna sodišča te države članice. Vendar se lahko ta oseba, ker zahtevek izvira iz delikta ali kvazidelikta, toži tudi v drugi državi članici, in sicer pred sodišči v kraju, kjer je škoda nastala.

3. Kraj nastanka škode

a) Splošni pristop

1) Določitev kraja izključno finančne škode v sodni praksi Sodišča

44. Tožba VKI ne temelji, kot sem že navedel, na fizični poškodbi osebe ali stvari, temveč na izključno finančni škodi.

45. V sodni praksi Sodišča je kraj nastanka škode kraj, kjer se negativne posledice dogodka dejansko pokažejo.²⁷

46. Neobstoj *fizične* poškodbe otežuje določitev takega kraja in ustvarja negotovosti že od začetka postopka. Hkrati ta isti neobstoj povzroča dvome o primernosti, da se navedeni kraj ohrani kot pravilo o pristojnosti v smislu člena 7, točka 2, Uredbe. Ne preseneča, da se je tako kot v predlogih za sprejetje predhodne odločbe pred tem Sodišču predlagalo, naj opusti možnost izbire med krajem dogodka in krajem škode v primerih samo premoženjske škode.²⁸

²⁷ Sodbi Zuid-Chemie (točka 27) in CDC (točka 52) med številnimi drugimi.

²⁸ Sklepni predlogi generalnega pravobranilca M. Szpunarja v zadevi Universal Music International Holding (C-12/15, EU:C:2016:161, točka 38): „V nekaterih primerih pojma ‚Handlungsort‘ in ‚Erfolgsort‘ ne moreta biti ločena“. Gre za mnenje, ki ima podporo tudi v teoriji: Hartley, T. H. C., „Jurisdiction in Tort Claims for Non-Physical Harm under Brussels 2012, Article 7(2)“, *ICLQ*, zv. 67, str. od 987 do 1003; in Oberhammer, P., „Deliktserichtsstand am Erfolgsort reiner Vermögensschäden“, *JBl* 2018, str. od 750 do 768.

47. V resnici obstajajo argumenti v prid takemu predlogu. Razdelitev sodne pristojnosti ni nujna pri uporabi določbe; utemeljena je, ker in če je za določitev pristojnosti „s stališča dokazovanja ali procesne ekonomije [...] objektivn[o] potreb[na]“.²⁹ Z razlago, oblikovano s sodbo Bier, se niso poskušale združiti pristojnosti za tožbe v zvezi z nepogodbeno odškodninsko odgovornostjo, temveč se je bolj poskušalo ne izključiti naveznih okoliščin, upoštevanih v analizi elementov – dogodka in škode – ki so tam pomembni.

48. V tem smislu morda možnost izbire „kraja nastanka škode“ ne bi smela biti mogoča v določenih primerih:³⁰ (a) če zaradi narave te škode z razumnim preizkusom ni mogoče ugotoviti, kje je nastala;³¹ (b) če je treba kraj ugotoviti z uporabo fikcije;³² in (c) če preizkus običajno pripelje do naključnega kraja ali do kraja, ki bi ga tožeča stranka lahko zmanipulirala.³³

49. V tem smislu naj spomnim, da je Sodišče v sodbi z dne 19. februarja 2002, Besix, izključilo uporabo člena 5(1) Bruseljske konvencije (postal člen 7, točka 1, Uredbe) v zvezi z obveznostjo, ki „je ni mogoče umestiti na točno določen kraj niti je ni mogoče vezati na sodišče, ki bi bilo še posebej primerno za obravnavanje sporov v zvezi s to obveznostjo“.³⁴

50. Ker sta cilja točk 1 in 2 člena 7 Uredbe bližina in predvidljivost, bi lahko rešitev, ki velja za točko 1, veljala tudi za točko 2.

51. Res je, da Sodišče ni izključilo pristojnosti sodišč v kraju, kjer je nastala škoda, kadar je ta samo premoženjska.³⁵ Vendar čeprav ne zavrne navedene možnosti naravnost, se tej rešitvi občasno približa. Tovrstna argumentacija ni enotna, kot je mogoče videti v zadevah, v katerih je premoženjska izguba posledica kršitev konkurenčnega prava,³⁶ v primerjavi s tistimi zadevami, v katerih izvira iz neuspele naložbe.

52. Včasih Sodišče škodo izenači z opustitvijo ali dejanjem, ki ga tožena stranka povzroči z dejavnostjo neposredno in logično pred škodo in katerega zmožnost, da se zazna s čuti, je večja, čeprav ne vedno, kot, na primer, če je škoda posledica nečesa, kar se *ne zgodi*.

29 Sodba Kronhofer (točka 18).

30 Generalni pravobranilec N. Jääskinen je v točki 47 sklepnih predlogov v zadevi CDC (C-352/13, EU:C:2014:2443) trdil, da se člen 5(3) Uredbe št. 44/2001 ne sme uporabljati, če so oškodovanci razpršeni po številnih državah članicah, saj bi povzročil množenje vzporednih postopkov z nevarnostjo nasprotujočih si odločb, kar bi nasprotovalo splošnemu cilju Uredbe. Sodišče glede na število prizadetih ni sprejelo tega predloga (ki bi bil zanimiv tudi za to zadevo, saj odstop njihovih pravic ne spremeni dodelitve sodne pristojnosti in člen 7, točka 2, Uredbe poleg mednarodne določa tudi krajevno pristojnost). Ni nujno, da merilo preprečevanja velikega števila postopkov prevlada, saj bi to, da se na podlagi določbe naloži preventivna izključitev sodišč, ki so blizu sporu, ki jo stranke lahko predvidijo, in ki so pristojna za odločanje na podlagi zakonskega besedila. V primeru številnih sočasnih postopkov bi ga bilo treba izboljšati prek mehanizmov litispence ali povezanosti, ki jih Uredba prav tako določa (ali nacionalnih mehanizmov v primeru velikega števila postopkov v isti državi).

31 V sodbi Universal je Sodišče sledilo razlogovanju, ki bi načeloma pripeljalo do določitve kraja škode tam, kjer je tožeča stranka sprejela obveznost, ki je dokončno bremenila njeno premoženje (točki 31 in 32). Menim, da upoštevanje „kraja, kjer je bila prevzeta obveznost“, ne pomaga preveč pri določitvi kraja nastanka škode, če se razume v smislu, da je treba preveriti pravo, ki se uporabi. Uredba (ES) št. 593/2008 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. junija 2008 o pravu, ki se uporablja za pogodbeno obligacijska razmerja (Rim I) (UL 2008, L 177, str. 6) v teoriji zagotavlja enakost rezultata tega preverjanja v vseh državah članicah, vendar ni mogoče izključiti odstopanj, čeprav bi šlo samo za drugačen pristop tujega prava v vsaki državi k dokazovanju in k podredni rešitvi v primeru neobstoja dokazov. Gre pa za znane in domnevane težave pri uporabi drugih meril pristojnosti iz Uredbe in njenih predhodnic.

32 Kot je „središče premoženja oškodovanca“, ki ustreza ideji škode s hkratnim učinkom na celotno premoženje tožeče stranke. Ta navezna okoliščina je bila izključena v sodbi Kronhofer.

33 Na primer pri bančnih računih tožeče stranke, ki jih ta lahko izbira po nastanku obveznosti, s katero povezuje premoženjsko škodo: glej sodbo Universal (točka 38). Sodišče priznava, da kraj, kjer je račun, na katerem je računovodsko zavedena transakcija, je kraj, kjer nastane neposredna premoženjska škoda: vendar, kot bom pojasnil, menim, da to ne zadostuje za utemeljitev izbire člena 7, točka 2, Uredbe.

34 C-256/00, EU:C:2002:99, točka 49. V zadevi se je obravnavala obveznost opustitve brez geografske omejitve.

35 Glej sodno prakso, navedeno v opombi 4. Vprašanje, ali je mogoče kot „kraj, kjer je prišlo do škodnega dogodka“, opredeliti tisti kraj, v katerem je nastala škoda, ki je samo prvotno premoženjska, se je Sodišču postavilo v sodbi Zuid-Chemie v okviru odgovornosti za proizvode z napako. Ker je tam nastala samo materialna škoda, je Sodišče vprašanje štel za hipotetično, zaradi česar nanj ni odgovorilo. Iz tega, da ni odgovora, ni mogoče sklepati, da v primeru, ki združuje premoženjsko škodo in še fizično (poznejšo, ki ni posledična), lokacija druge preide na lokacijo prve, zato da se določi mednarodna sodna pristojnost.

36 V tem okviru se zdi sodba CDC osamljen primer. Generalni pravobranilec N. Jääskinen je v točki 50 svojih sklepnih predlogov (EU:C:2014:2443) kot enega od krajev nastanka škode z ekonomskega vidika navedel kraj, kjer so bile izvedene pogodbe, katerih vsebina je bila izkrivljena z omejevalnim sporazumom. Sodišče kraja, ki ga je nazadnje izbralo, in sicer sedež vsakega od prizadetih, ki je bila druga možnost, ki jo je navedel generalni pravobranilec – ni prevzelo v poznejše sodbe.

- Tako je bilo v sodbi z dne 21. decembra 2016, *Concurrence*, v okviru mreže selektivne distribucije: škoda, ki jo je distributer lahko uveljavljal, je bila zmanjšanje obsega prodaje *in* posledična izguba dobička.³⁷
- V tem smislu sodba z dne 5. julija 2018, *AB flyLAL-Lithuanian Airlines*, preučuje ekonomsko izgubo skupaj z zmanjšanjem prodaje družbe.³⁸
- V sodbi z dne 29. julija 2019, *Tibor-Trans*, se je preučevala škoda, ki se kaže v povečanih stroških, plačanih za nakup tovarnjakov zaradi umetno zvišane cene: Sodišče se ni osredotočilo na to, kje so se povečani stroški dejansko plačali, temveč na nakup tovarnjaka na trgu, prizadetem zaradi tajnih dogovorov.³⁹

53. Predstavitev premoženjske škode z ozirom na očitno dejavnost ali dejanje pomaga, da se *fizično* določi na ozemlju, oziroma neposredno prepreči, da bi to bilo treba storiti. Ne razumem, zakaj te metode ne bi bilo mogoče posplošiti,⁴⁰ čeprav se mi zdi primerno opozoriti na tveganja, povezana z njo: preusmeritev premoženjske škode na njen najbližji materialni predhodni dogodek se lahko konča v napetih razpravah o kategorijah „prvotne“ škode in škode, „ki je posledica prvotne škode“.⁴¹

54. Premoženjska izguba je prišla v ospredje v drugih sodbah, v katerih je Sodišče sprejelo, da se škoda konkretizira na računu, na katerem je računovodski odraz finančne izgube. To se običajno zgodi na področju naložb.⁴²

55. Vendar v teh primerih razlogi bližine med sporom in sodiščem oziroma predvidljivosti za stranke zahtevajo, da elementi primera, ki niso kraj nastanka škode, potrdijo, če se jih presoja skupaj, ustreznost takega kraja ob dodeljevanju pristojnosti. S tem, kjer so nastali ali so ti elementi, je mogoče potrditi (ali pa ga je treba zavreči) prepričanje glede kraja, ki se šteje za sedež finančne škode.

56. V tej (nedavni) sodni praksi Sodišča, ki je do zdaj omejena na tri sodbe,⁴³ ima argumentacija v okviru člena 7, točka 2, Uredbe dve stopnji: ugotavljanje, kje je nastala škoda, je samo ena od njih. Ko je ta kraj enkrat določen, ne predstavlja avtomatično zahtevanih bližine in predvidljivosti, temveč izhodišče, ki ga morajo potrditi *druge posebne okoliščine* spora v okviru celovite presoje.⁴⁴

57. Čeprav je to razlogovanje zapleteno in se razlikuje od razlogovanja, ki se uporabi za druge vrste škode, se mi ne zdi, da se je razprava Sodišča bistveno spremenila. Analiza ne postavlja v ospredje bližine ali predvidljivosti niti ne dopušča razlagalca, da bi kar tako pretehtal okoliščine primera in določil sodišče, ki je glede na te parametre *najprimernejše*. Ta vidik je predložitvenemu sodišču vzbudil dvome,⁴⁵ zaradi česar ga bom v nadaljevanju podrobneje obravnaval.

37 C-618/15, EU:C:2016:976, točka 33: „[...] pri kršitvi – na spletnem mestu – pogojev mreže selektivne distribucije je škoda, ki jo lahko zatrjuje distributer, zmanjšanje obsega prodaje zaradi prodaje, ki je opravljena v nasprotju s pogoji mreže, in izguba dobička, ki iz tega izhaja“.

38 C-27/17, EU:C:2018:533, točki 35 in 36; v nadaljevanju: sodba *flyLAL*.

39 C-451/18, EU:C:2019:635, točke 30, 32 in 33; v nadaljevanju: sodba *Tibor-Trans*.

40 V sodbi *Universal* (točki 31 in 32) se tudi odraža to, s čimer se poskuša najti podpora v dejavnostih, ki jih je bolj ali manj mogoče zaznati (torej v sklenitvi dogovora o poravnavi v Češki republiki v okviru tamkajšnjega arbitražnega postopka).

41 Generalni pravobranilec M. Bobek je v točki 70 sklepnih predlogov v zadevi *flyLAL* (EU:C:2018:136) opozoril na dejstvo, da ni nujno, da se zmanjšanje prodaje in posledična izguba dobička zgodita na istem mestu. Prvo škodo je opredelil kot „prvotno škodo“ in drugo kot „slededečo“. Sodišče tega ni sprejelo, vsaj ne izrecno.

42 Ne le v sodbi *Universal*, kjer je bil škodni dogodek malomarnost odvetnika, ki je pripravil pogodbo, zavezujočo za njegovo stranko.

43 Sodbe *Kolassa*, *Universal* in *predvsem Löber*.

44 Sodba *Löber* (točki 31 in 36 ter izrek).

45 Glej str. 9 in 10 predložitvene odločbe.

2) Obseg merila „posebnih okoliščin“

58. V do zdaj omenjeni sodni praksi se Sodišče sklicuje na „posebne okoliščine“ zadeve, da bi pojasnilo merilo pristojnosti glede na „kraj škode“.

59. Kot sem pojasnil, to postopanje pomeni dokazati obstoj podatkov, ki zagotavljajo, da je kraj, določen kot kraj „škode“, blizu in predvidljiv v skladu s standardi iz Uredbe. Tako se izpolnijo zahteve sodnega varstva obeh strank in zahteve v zvezi z vodenjem postopka. Nujnost tega dokazovanja ni splošna, torej za vse vrste škode; obstaja ali lahko obstaja pri čisti premoženjski škodi.

60. Merilo se ne uporabi niti zato, da bi sodišče, pred katerim teče spor, primerjalo „kraj vzročnega dogodka“ in „kraj škode“ ter izbralo najprimernejšega.

61. Ne oporekam temu, da je enakovrednost krajev dogodka in škode v smislu bližine in predvidljivosti, ki je potrjena od sodbe Bier, teoretična ali idejna. V isti sodbi je navedeno, da ni primerno obdržati enega od njiju in izključiti drugega, ker lahko vsak od njiju „glede na okoliščine“⁴⁶ vsebuje koristne informacije z vidika dokazov in organizacije postopka.

62. Vendar posebnost okoliščin primera ni veljavno merilo (niti ga Sodišče ni sprejelo) za odločanje med pristojnostjo po kraju vzročnega dogodka in po kraju škode. Ta izbira je bila zavestno prepuščena tožeči stranki, kar pomeni, da je treba sprejeti, da bo ustrezala predvsem njej.

63. Relativnost ciljev bližine in pravne varnosti je poleg tega strukturni temelj sistema razdelitve pristojnosti iz Uredbe. Vsaka od pristojnosti, določenih v členu 7 te uredbe, izraža *ex ante* abstraktno tehtanje zakonodajalca glede zahtev po predvidljivosti in po bližini.

64. Rezultat tega tehtanja izraža razumno uravnoteženost obeh načel, ki jo je treba ohraniti, ko se pravilo izvaja v praksi. Tako je Sodišče v preteklosti navedlo, da ni mogoče izključiti rezultata, do katerega pripelje uporaba merila, formalno določenega v členu 7 Uredbe, čeprav v konkretnem primeru usmeri na sodišče, ki ni povezano s sporom. Tožena stranka je lahko povabljen pred sodišče kraja, ki ga določa predpis, celo če tako določena pristojnost ni tista, ki je najtesneje povezana s sporom.⁴⁷

65. Sklicevanje v besedilu na „sodišč[e], ki je objektivno *najprimernejše* za presojo, ali so predpostavke odgovornosti tožene stranke izpolnjene“,⁴⁸ niti z vidika metode niti z vidika rezultata ne pomeni primerjave različnih sodišč, ki bi lahko bila pristojna iz naslova kraja dogodka in kraja škode, v iskanju pristojnega sodišča, ki je v vsaki zadevi najprimernejše.

66. Ta izraz je ponovitev tehtanja pravne varnosti in bližine spora, ki dobi dokončno podobo v merilu pristojnosti, določenem v zakonski določbi. V drugih sodbah Sodišče uporablja drugačne izraze, kot je izraz „posebej tesna zveza“,⁴⁹ ki ne zajemajo ideje primerjave. Ti drugi izrazi so, če ne zapeljejo v zmoto glede naloge organa, ki določbo uporabi, po mojem mnenju primernejši.

46 Točka 17 (moj poudarek).

47 Sodba z dne 29. junija 1994, Custom Made Commercial (C-288/92, EU:C:1994:268, točka 17 (v povezavi s točko 16) in točka 21). Sodba se nanaša na posebno pristojnost v zadevah v zvezi s pogodbenimi razmerji, vendar je načelo enako v točki v zvezi s tožbami zaradi nepogodbene odškodninske odgovornosti. V tem smislu na področju nepogodbene odškodninske odgovornosti sodba z dne 27. oktobra 1998, Réunion européenne in drugi (C-51/97, EU:C:1998:509, točki 34 in 35).

48 Na primer v sodbi z dne 16. januarja 2014, Kainz (C-45/13, EU:C:2014:7, točka 24).

49 Sodba flyLAL (točka 27).

3) Pojasnila glede „drugih posebnih okoliščin“

67. Katere so „druge posebne okoliščine“, ki morajo biti podane v podporo kraja nastanka škode, kadar je ta zgolj finančna, je očitno odvisno od vsakega spora: ta izraz zajema idejo možnosti in napotuje na konkretni primer. Menim, da je mogoče glede na to na splošno kot take opredeliti:

- elemente interesa za pravilno delovanje pravosodja in dobro organizacijo postopka; in
- dejavnike, na podlagi katerih bi se lahko ustvarilo prepričanje strank glede tega, kje začeti pravdo ali kje bi lahko bile zaradi svojih dejanj morebiti tožene.⁵⁰

68. Tako se bolje pojasnijo podatki, ki jih našteje Sodišče v sodbi Löber,⁵¹ paradigmi tega novega postopanja. Med temi podatki je izvor plačil (določitev kraja osebnih bančnih računov in klirinških računov), trg razdeljevanja prospektov ter trženja in kupovanja certifikatov, neposredni partnerji vlagateljice in celo njeno stalno prebivališče.

69. Ti podatki naj bi domnevno prispevali k dokazovanju nedovoljenega ravnanja, škode in vzročne zveze med njima. Poleg tega so okoliščine, ki upoštevajo vidik strank spora: za H. Löber – tožečo stranko – so kazale na to, da njena naložba ni bila čezmejna;⁵² za Barclays Bank – toženo stranko – bi jo morale opozoriti na možnost, da so posamezniki v nekaterih državah članicah, ki niso bili dovolj obveščeni, izvedli naložbe, zaradi katerih so utrpeli škodo.

b) V obravnavani zadevi

1) Kraj nastanka škode

70. Glede na zgoraj navedeno je treba biti previden, če se želi na vsako tožbo zaradi čisto premoženjske škode razširiti *modus operandi*, ki na podlagi člena 7, točka 2, Uredbe zahteva najprej, da se določi kraj nastanka škode, in nato, da se potrdi, ali je primeren kot merilo za sodno pristojnost ali ne, tako da se celovito preučijo posebne okoliščine primera.

71. V zvezi s tem sporom menim, da obstajajo vzporednice z zadevami, ki so pripeljale do sodb Kolassa, Universal ali Löber. Prav tako menim, da element, ki bi lahko utemeljil uporabo iste metode, ni vozilo.

72. Če premoženjsko izgubo simbolizira točno določena fizična stvar, bi bilo mogoče misliti, da sta ta stvar in njena lokacija lahko izhodišče za določitev sodne pristojnosti v okviru člena 7, točka 2, Uredbe.⁵³ Vendar to, kje je stvar *fizično*, ko nastane izguba,⁵⁴ tako kot v primeru bančnega računa ne zadostuje: toliko bolj, če gre za nekaj premičnega.

⁵⁰ Izbira enih in drugih se spreminja vsaj glede na nedovoljeno ravnanje in ureditev postopka. Primer, v katerem je bila ugotovljena kršitev v prejšnjem postopku in je predmet spora, v katerem se skuša pojasniti, ali je vplivala na konkretno tožečo stranko in kako, se seveda razlikuje od primera, ko ta ugotovitev še ni bila preverjena. Poleg tega se pričakovanja subjektov v zvezi s pravnimi posledicami njihovih dejanj opredeljuje glede na nedovoljena ravnanja in njihovo ureditev v pravnem redu.

⁵¹ Sodba Löber (točki 32 in 33).

⁵² Sodišče v sodni praksi v zvezi s členom 7, točka 2, Uredbe pravno varstvo oseb s sedežem ali stalnim prebivališčem v Uniji poveže z dvema ciljema: da lahko tožeča stranka brez težav ugotovi, na katero sodišče se lahko obrne, in da lahko tožena stranka lahko razumno predvidi, kje se lahko vložijo tožbe zoper njo (glej na primer sodbi Kolassa (točka 56) in Löber (točka 35)). Zdi se, da tisti, ki ima aktivno legitimacijo v postopku, uživa samo varstvo *ex post facto* in da je za toženo stranko, nasprotno, referenčna točka zgodnejša. Dejansko pa ni tako: vsaka oseba mora imeti možnost (razumno) predvideti posledice svojih ravnanj, preden jih stori; sfera pravnega varstva se ne sme omejiti glede na lastnost – torej ali gre za tožečo ali toženo stranko – ki ni znana v trenutku, ko se nekaj stori ali opusti. Zato se v sodbi Löber številne „posebne okoliščine“ vrtijo okrog H. Löber (tožeče stranke) in njenih ravnanj, preden je škoda postala očitna.

⁵³ Stališča VKI, Komisije ali Združenega kraljestva, ki škodo opredeljuje kot „hibridno“ (v nasprotju z zgolj premoženjsko), grejo v to smer, čeprav ni jasno, katere posledice za dodelitev mednarodne sodne pristojnosti izpeljejo iz tega izraza.

⁵⁴ Gre za trenutek, ko je vozilo kupil tisti, ki je njegov lastnik, ko je napaka motorja prišla v javnost.

73. Določitev kraja vozila je z vidika tožene stranke nepredvidljiva. V smislu bližine med sodiščem in sporom vozilo šteje manj kot dokaz o njegovem lastništvu in o tem, kdaj je bilo kupljen, zlasti če – kot je navedeno v predložitveni odločbi – ni potrebna preučitev vsakega konkretnega avtomobila za ocenitev škode (saj se je ocenila v enakem odstotku cene za vse prizadete).⁵⁵

74. Pravilno izhodišče bi nasprotno bilo v dejanju, na podlagi katerega je stvar prešla v premoženje prizadetega in povzročila škodo. Kraj nastanka škode je tisti, kjer se je ta posel sklenil; sodišča navedenega kraja so pristojna (mednarodno in krajevno), če druge posebne okoliščine primera prav tako potrjujejo to dodelitev pristojnosti.

75. Med temi okoliščinami, ki jih mora ugotoviti in pretehtati predložitveno sodišče, morajo biti ne samo tiste, ki so povezane z oškodovancem,⁵⁶ ampak tudi tiste, ki kažejo na namen tožene stranke, da proda svoja vozila v državi članici, o katere pristojnosti se razpravlja⁵⁷ (in kolikor je mogoče v določenih okrožjih v tej državi).⁵⁸

2) „Druge posebne okoliščine“ in pristojnost avstrijskih sodišč

76. Opozoril sem že, da ni enostavno abstraktno navesti, kakšne so okoliščine, ki morajo biti podane v podporo kraja „škode“, ali smernice za izvedbo celovite analize. Vendar to, da ni gotovosti glede enih in drugih, prinaša tveganje neenotne uporabe člena 7, točka 2, Uredbe in celo povzroča zmedo glede metode. To je poudarjeno v končnih navedbah v predložitveni odločbi.

77. Predložitveno sodišče namreč dvomi, da nakup in dobava vozil v Avstriji zadostujeta za uveljavljanje pristojnosti avstrijskih sodišč. Po njegovem mnenju so drugi podatki, ki spadajo v sfero dejstev, v prid sodišč v kraju, kjer se je zgodil vzročni dogodek (nemških sodišč). Ta zadnja bi bila „[z] vidika ekonomičnosti postopka, zlasti povezanosti s predmetom spora in lažjega dokazovanja, [...] z objektivnega vidika [...] za ugotavljanje odgovornosti za zatrjevano škodo primernejša“.⁵⁹

78. Po mnenju predložitvenega sodišča bi lahko na podlagi sodb Sodišča na področju čisto finančne škode, ki določajo obveznost upoštevanja okvira in posebnih okoliščin zadeve v smislu člena 7, točka 2, Uredbe, to sodišče tehtnico prevesilo v prid pristojnosti sodišč druge države (Nemčije). Dodaja, da upoštevanje kraja nakupa in izročitve vozil v zvezi s toženo stranko ogrožata predvidljivost pristojnosti, zlasti ker so bili v tej zadevi nekateri avtomobili kupljeni rabljeni.

79. Strinjam se z Landesgericht Klagenfurt (deželno sodišče v Celovcu), da v okviru člena 7, točka 2, Uredbe ne bi zadostovalo, da je bila Avstrija kraj, kjer so se avtomobili kupili in izročili, če družba Volkswagen ne bi mogla razumno predvidevati, da bi bil ta nakup lahko opravljen v tej državi članici.

80. Vendar se ne strinjam z njegovim pristopom k analizi „posebnih okoliščin“ v tej zadevi:

- Na eni strani lahko proizvajalec vozil, kot je družba Volkswagen, zlahka predvidi, da se bodo njegova vozila prodajala v Avstriji.⁶⁰

⁵⁵ Stran 9 predložitvene odločbe.

⁵⁶ Z vidika oškodovanca in glede na sodbo Löber bi lahko bile pomembne okoliščine, med drugim, da se je o nakupu pogajal na istem kraju ter da je bil to tudi kraj dobave vozila in (še vedno v skladu s sodbo Löber) kraj prebivališča kupca.

⁵⁷ Z vidika tožene stranke bi lahko bile upoštevne okoliščine, med drugim, da je uvozila (neposredno ali prek generalnega uvoznika, ki je z njo povezan) vozila v državo, v kateri je tožena; prodaja v tej državi, ki jo opravljajo trgovci in uradni distributerji; spodbujanje prodaje z oglaševanjem, ki ga izvaja on ali nekdo za njegov račun v državi; ali izdaja certifikatov o skladnosti, ki jih prevede v jezik te države.

⁵⁸ Naj ponovim, da je bil člen 7, točka 2, Uredbe zasnovan zato, da se dodeli mednarodna in krajevna sodna pristojnost konkretnemu sodišču v okviru določene pristojnosti.

⁵⁹ Predložitvena odločba, str. 9 in 10.

⁶⁰ Glej v tem smislu opombo 57.

- Na drugi strani mora imeti preučitev vseh navedenih okoliščin en sam namen, in sicer potrditi (ali zavrniti) pristojnosti sodišča v kraju škode, ki se opredeli tako, kot sem navedel zgoraj. Vendar je treba to preučitev izvesti za to, da se *izbere*, katero sodišče (predložitveno ali sodišča v kraju, kjer se je zgodil vzročni dogodek) bi moralo odločati o vsebini zadeve, ker je bližje in predvidljivo.

IV. Predlog

81. Glede na navedeno predlagam, da se Landesgericht Klagenfurt (deželno sodišče v Celovcu, Avstrija) odgovori tako:

1. Člen 7, točka 2, Uredbe (EU) št. 1215/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. decembra 2012 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah je treba razlagati tako, da če je nedovoljeno ravnanje oziroma manipulacija proizvoda v eni državi članici, katerega obstoj se prikrije in se razkrije šele po njegovem nakupu v drugi državi članici za ceno, ki je višja od njegove dejanske vrednosti:
  - je kupec tega proizvoda, ki je del njegovega premoženja, ko postane napaka javna, neposredni oškodovanec;
  - kraj, kjer je prišlo do vzročnega dogodka, je kraj, v katerem se je zgodil dogodek, ki je poslabšal sam proizvod; in
  - škoda nastane v kraju v drugi državi članici, kjer je oškodovanec kupil proizvod od tretje osebe, če druge okoliščine potrjujejo dodelitev pristojnosti sodiščem navedene države. Med temi okoliščinami mora vsekakor biti tista oziroma morajo biti tiste, ki toženi stranki omogočajo, da razumno predvidi, da lahko bodoči kupci, ki kupijo proizvod v tem kraju, zoper njo vložijo tožbo zaradi civilne odgovornosti, ki jo ima zaradi svojih dejanj.
2. Člen 7, točka 2, Uredbe št. 1215/2012 je treba razlagati tako, da sodišču v kraju, kjer je nastala škoda, ne dovoljuje, da ugotovi ali zavrne svojo pristojnost na podlagi presoje drugih okoliščin zadeve, ki bi bila usmerjena k ugotavljanju, katero sodišče – bodisi to sodišče samo ali sodišče v kraju vzročnega dogodka – je v smislu bližine in predvidljivosti primernejše za odločanje o sporu.